

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Радька Віталія Івановича на тему: “ Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах”, подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Перехід аграрного сектора економіки країни на ринкові методи господарювання супроводжується рядом негативних процесів, в числі яких занепад галузі молочного скотарства, суттєве зменшення рівня державної підтримки молочного скотарства, продовження диспаритету цін на молоко і засоби виробництва, низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, зношеність їх основних засобів та ін.

Молочне скотарство на протязі тривалого часу втратило свій технологічний, кадровий, матеріально-технічний та фінансовий потенціал, що обумовлює об'єктивну необхідність підвищення конкурентоспроможності її продукції на внутрішньому та світових ринках.

Надійне забезпечення населення молочними якісними продуктами харчування вітчизняного виробництва та відродження галузі молочного скотарства в даний час є найважливішим завданням вітчизняної економіки. В основі її вирішення лежать збільшення поголів'я корів, підвищення їх продуктивності та забезпечення сталого виробництва молочної продукції. Тільки стабільне та ефективне функціонування молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах може забезпечити продовольчу незалежність і економічну безпеку країни.

Відновлення зруйнованого виробничого потенціалу вітчизняної галузі молочного скотарства та її сталий розвиток гальмується нерозвиненістю ринкової та соціальної інфраструктури, фінансових інститутів, низькою продуктивністю та

оплатою праці у підприємствах, обмеженим попитом на молочні продукти харчування внаслідок низьких доходів більшості населення країни.

У цій ситуації особливу значимість набувають питання виявлення та глибокого наукового обґрунтування можливостей забезпечення сталого розвитку вітчизняного молочного скотарства сільськогосподарських підприємств та основних організаційно-економічних механізмів їх практичної реалізації. Це доводить своєчасність і актуальність проведеного дослідження у поданій дисертаційній роботі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Білоцерківського національного аграрного університету, а саме: «Кон'юнктура світового та регіональних ринків сільськогосподарської продукції і продовольства за УКТЗЕД 01-24 та вплив її на стан ринкової рівноваги на аграрному ринку України» (державний реєстраційний номер 0108U0008131), у межах якої автором узагальнено напрями розвитку галузі з виробництва молока у провідних країнах світу й обґрунтовано шляхи підвищення конкурентних переваг української молочної продукції на зовнішніх ринках; «Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування племінних господарств» (державний реєстраційний номер 0118U003649), де автором обґрунтовано методичні підходи щодо формування інформаційно-аналітичної системи в сільськогосподарських підприємствах–виробниках продукції молочного скотарства, які мають статус «племінного заводу»; «Особливості функціонування малих форм господарювання в агробізнесі України»(державний реєстраційний номер 0118U003640), у межах якої дисертантом здійснено оцінку стійкості малих сільськогосподарських підприємств–виробників молока.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з матеріалами дисертації дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими, оскільки підтверджуються значним обсягом фактичних даних та економічними показниками діяльності сільськогосподарських підприємств – виробників молока, узгоджуються з теоретичними положеннями, отримані з використанням загальнонаукових та економічних методів наукових досліджень.

Обґрунтованість та достовірність науково-прикладних результатів дисертаційного дослідження зумовлена використанням автором напрацювань вітчизняної та світової науки, концептуальних положень сучасної управлінської науки, праць відомих вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі фундаментальних досліджень поведінкових аспектів розвитку господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

Автором роботи широко використовувались інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та на офіційних сайтах світової комп'ютерної мережі Інтернет, особисті розробки й результати дослідження автора, закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства розвитку торгівлі, економіки та сільського господарства України, звітність окремих сільськогосподарських підприємств–виробників молока, нормативна і довідкова література, результати особистих спостережень автора, а також наукова інформація, що має форму недрукованої продукції та розміщена у мережі Internet.

При розгляді кожного завдання автор аналізує існуючі наукові підходи до їх вирішення вітчизняними і зарубіжними вченими економістами та практичні напрацювання щодо їх розв'язання. В роботі надається критична оцінка досліджуваної проблеми, висвітлюються актуальні аспекти дослідження і пропонуються напрями їх вирішення.

Все вищевказане доводить, що поставлені автором наукові завдання у процесі дослідження вирішені на належному теоретичному і практичному рівні.

Оцінюючи глибокий рівень аналізу та обсяг використаних даних, можна вважати, що отримані у дисертації висновки, побудовані моделі і рекомендації, спрямовані на забезпечення стійкості виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах.

Структура дисертації збалансована і побудована в логічній послідовності, що забезпечує досягнення мети і вирішення поставлених завдань. Дисертаційна робота характеризується цілісністю, підрозділи логічно пов'язані між собою.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретичних засад та розробці організаційно-економічних рекомендацій щодо забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока в умовах економічної нестабільності. Основний зміст дисертації викладено на 404 сторінках комп'ютерного тексту. Дисертація містить 64 рисунки, 35 таблиць, список використаних джерел (359 найменувань), 49 додатків.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретичних засад та розробці організаційно-економічних рекомендацій щодо забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока в умовах економічної нестабільності.

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави стверджувати, що здобувачу в цілому вдалося вирішити основні завдання і досягти поставленої мети.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи організаційно-економічного забезпечення стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств» - присвячений розгляду сутності та особливостям організаційно-економічного забезпечення стійкості виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. У цьому розділі розглянуто економічну сутність, принципи та критерії забезпечення стійкого розвитку, узагальнено складові організаційно-економічного забезпечення стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств-

виробників молока та систематизовано фактори, що впливають на ефективне його виробництво, висвітлено зарубіжний досвід розвитку молочного скотарства.

Заслугове на увагу авторське дослідження стійкого поєднання розвитку сільськогосподарських підприємств, яке ґрунтується на поєднанні економічного розвитку з екологічною безпекою, що сприяє соціальному розвитку та глобального еволюціонізму (с.52-58). Цікавим є дослідження елементів і факторів стійкого функціонування підприємств з виробництва молока (с.58-79) та взаємозв'язок підприємств із внутрішнім і зовнішнім середовищем в умовах ринку, рис. 1.2, с.75.

У другому розділі – **«Методичний інструментарій діагностики стійкого розвитку підприємств молочного скотарства»** – розглянуто методологічно-методичні та теоретичні засади забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока, розкрито методичні підходи до оцінки стійкості сільгосппідприємств, систематизовано складові інформаційно-статистичного забезпечення дослідження стійкості сільськогосподарських підприємств.

Справедливо доведено, що на рівні підприємства важливою основою його діяльності є виробничо-технологічна стійкість, яка має враховувати особливості виробництва і збуту продукції молочного скотарства (с. 72-79).

Переконливо обґрунтовано, що стійкість функціонування молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах в значній мірі залежить від рівня та дієвості інструментів державної підтримки галузі, яка вже тривалий час знаходиться на вкрай низькому рівні (с.112-113). Автором доведено, що в нинішніх умовах кошти державного і обласного бюджетів мають спрямовуватися виключно на розширення матеріально-технічної бази задля забезпечення стійкості молочної галузі у підприємствах (с. 112-126).

Погоджуємося і підтримуємо рекомендації автора щодо відображення у статистичній звітності вказаних показників по розвитку молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах, що дасть змогу здійснювати моніторинг галузі та приймати необхідні раціональні управлінські рішення (с.133-144).

У третьому розділі – «Сучасний стан та тенденції розвитку молочного скотарства у різних категоріях господарств» – проаналізовано стан і тенденції розвитку виробництва молока у підприємствах світу, оцінено особливості ведення молочного скотарства в Україні, визначено економічну стійкість сільськогосподарських підприємств з виробництва молока та вплив державної підтримки на її забезпечення.

Автором систематизовано, що у підприємствах передових країн світу розвиток стійкого молочного скотарства відбувається на таких засадах: активне використання високопродуктивних порід корів (Голштинська, Айширська та інших спеціалізованих молочних порід), придатних до експлуатації в умовах інноваційних ресурсозберігаючих технологій виробництва молока; поліпшення селекційно-плеємної роботи у молочному скотарстві (прискорений ремонт стада високопродуктивними нетелями на рівні 30-35 %, використання високопродуктивних бугаїв-плідників, запровадження в усіх категоріях господарств штучного осіменіння маточного поголів'я); збалансування раціонів повноцінної годівлі корів; належна державна підтримка та інші.

Підтримуємо пропозиції автора, що з метою поліпшення породних і продуктивних якостей молочного стада в Україні владним структурам та місцевим територіальним громадам самоврядування доцільно налагодити тісну співпрацю сільськогосподарських підприємств із особистими господарствами селян і фермерів, а також здійснювати державну підтримку особистих селянських господарств, в яких утримують 3 і більше корів (с. 225 - 228).

У четвертому розділі – «Стратегічні пріоритети розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах» – обґрунтовано стратегічні напрями розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення, розроблено систему внутрішньогосподарського планування та матеріально-технічного забезпечення на принципах внутрішньогосподарської логістики, визначено напрями забезпечення стійкого розвитку молочного скотарства на основі створення системи ризик-менеджменту.

Заслугове на увагу запропонована автором стратегія перспективного розвитку молочного скотарства за різних типів стійкості агропідприємств залежно від типу економічної стійкості.

Справедливою є теза здобувача, що забезпечувати стійкий розвиток молочного скотарства мають товаровиробники, які повинні спрямовувати інвестиції у розвиток виробництва молока на інноваційній основі (с. 264).

До позитиву слід віднести розробку автором системи внутрішньогосподарського планування у молочному скотарстві (с. 263-286).

У п'ятому розділі – **«Удосконалення організаційно-економічних засад забезпечення стійкості підприємств з виробництва молока»** – обґрунтовано пріоритетні напрями розвитку кооперації та інтеграції в молочному скотарстві.

Заслугове на увагу розробка автором рекомендацій щодо ефективності інтеграційних зв'язків між виробниками і споживачами визначається рівнем витрат на збут, величина яких у першу чергу залежить від вибору каналів продажу молока агропідприємствами (с.368-372).

Необхідно віднести до позитиву інституціональні засади стійкого розвитку молочного скотарства (с.382-408).

Погоджуємось із думкою здобувача про відсутність діалогу між державними органами влади, наукою, виробниками та громадськими організаціями, що стало однією із причин того, що Україна не змогла кращим чином використати свої потенційні переваги у СОТ в аграрній сфері (с. 406).

Вважаємо, що доцільною є пропозиція здобувача про створення і активне функціонування Координаційної ради при Мінагрополітиці України, яка має стати координуючим та консультативно-дорадчим органом щодо розвитку галузей АПК (с. 407-408). Саме така координаційна рада має формувати державний план наукового дослідження питань ефективного стійкого розвитку на інноваційній основі у всіх галузях АПК.

Заслугове на увагу пропозиція здобувача щодо створення інформаційної системи (ІС) «Молочне скотарство». Досить ваговою та необхідною є пропозиція дисертанта щодо створення на базі ВНЗ України аграрного профілю в наукових

дослідних центрах – «Аналітично-консультаційні центри (відділи)» (с. 409-422-428), що дало б можливість активізувати науковий потенціал до виконання вкрай необхідної науково-дослідної роботи не тільки у молочному скотарстві, але і в інших галузях АПК та підвищити ефективність і конкурентоспроможність їх функціонування.

Повнота висвітлених наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Переважна більшість результатів досить повно відображені й апробовані у 49 наукових працях, з них – 3 колективні монографії (34,6 друк. арк.) та 1 одноосібна монографія (17,4 друк. арк.), 40 статей у наукових фахових виданнях (14,1 друк. арк.), 2 статті в іноземних виданнях (0,86 друк. арк.), 3 тези конференцій (0,5 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 67,01 друк. арк.

Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

Автореферат дисертації оформлено згідно з встановленими вимогами, а його зміст повністю відповідає основним положенням дисертації. В авторефераті повною мірою розкрито всі основні наукові результати, які було отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Дискусійні питання та зауваження

1. У першому розділі викликає дискусію трактування автором, що найбільшою мірою впливають на вибір (розміщення) підгалузей скотарства та їх розвиток два фактори: можливості кормової бази; стан транспортної мережі для доставки продукції (с.62).

На нашу думку вагомим є третій фактор для розміщення підгалузей молочного і м'ясного скотарства – це густота населення (великі міста, території заводів, шахт) тобто місця концентрації споживачів.

2. Дискусійним питанням є розміщення у першому підрозділі зарубіжного досвіду розвитку молочного скотарства (с.79-93).

За логікою написання перший розділ має мати теоретичний матеріал, а передовий досвід є чисто практичною діяльністю суб'єктів господарювання і його доцільно розмістити у третьому, або четвертому – п'ятому розділах як фактор розвитку галузі.

3. Вважаємо, що обмеженою назвою є другий розділ докторської дисертації - «методичний інструментарій, далі за текстом...» (с.97), а бажано було б назвати: «Методологічно-методичний інструментарій, далі за текстом...». Все таки це докторська дисертація.

4. На наш погляд, покращило б зміст роботи зміна назви підрозділу 2.1. «Концептуальні засади, далі за текстом...» (с. 97-116).

На початку дослідження не зовсім в'яжеться – концептуальні засади. Їх місце у 4-5 розділах після детального дослідження.

Бажано було б назвати підрозділ 2.1. «Науково-теоретичні засади, далі за текстом ...».

5. Дискусію може викликати назва третього розділу: «Сучасний стан та тенденції розвитку, далі за текстом...» (с.148).

Доцільно назвати: «аналіз розвитку, далі за текстом ...».

6. У третьому розділі, с. 204-214, таблиці 3,9-3,15 бажано було б не розривати на 2 сторінки, а розмістити на 1 сторінці.

7. У висновках кожного розділу дисертації не вказано джерел автора, в яких проведені дослідження конкретного розділу.

8. Загальні висновки дисертації розміщено на 6,3 сторінки, що свідчить про їх обширність та можливість конкретизації у напрямі пропозицій.

9. Потребує технічної редакції текст дисертації на стор.: 174; 179; 188; 208; 357; 389; 429 та ін.

Відзначимо, що висловлені зауваження носять переважно дискусійний характер, вони не знижують загального наукового рівня представленої

дисертаційної роботи. Автору дисертації запропоновано врахувати зазначене у подальших дослідженнях.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» та іншим нормативним актам

Дисертація є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, містить наукову новизну, має теоретичне й практичне значення та відповідає вимогам пп. 9, 10, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» зі змінами та доповненнями, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему: “ Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах”, виконана Радько Віталієм Івановичем є кваліфікаційною, самостійною та завершеною працею, що має актуальність, високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення. В цілому за рівнем актуальності, методологічно-методичних засад, наукової новизни, глибини формулювання і мистецтва вирішення теоретичних питань, значимості впроваджених практичних рекомендацій, дана дисертаційна робота відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 27.821.03 Білоцерківського національного аграрного університету, паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) 08 – Економічні науки.

Публікації повною мірою розкривають зміст дисертації, а зміст автореферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи.

Таким чином, дисертаційне дослідження Радько Віталія Івановича «Організаційно-економічне забезпечення стійкості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах», в якому отримані нові науково-

обґрунтовані результати, що вирішують актуальне питання – поглиблення теоретичних і методичних засад та розроблення організаційно-економічних рекомендацій щодо забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств з виробництва молока в умовах економічної нестабільності, відповідає вимогам пп. 9, 10, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами і доповненнями згідно Постанов № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07 2016 р.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що здобувач - Радько Віталій Іванович заслуговує на присудження ступеня доктора економічних наук зі спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) 08 – Економічні науки.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук,
професор кафедри економіки
біоресурсів і природокористування
Тернопільського національного
економічного університету

09.07.2019р.

М.К. Пархоμεць

Завіряю: *

Зав. загальним відділом